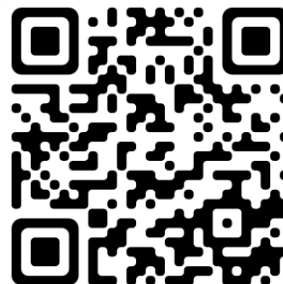

DOI 10.37491/UNZ.89-90.1
УДК 347.77

Ольга КУЛІНІЧ¹

ГРАМОТНІСТЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ ВЛАСНОСТІ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Досліджуються питання формування та впровадження національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя з метою підвищення рівня грамотності та культури поваги до прав творців серед пересічних громадян. Встановлюється взаємовплив рівня грамотності пересічних громадян у сфері інтелектуальної власності з розвитком економіки держави та її місця у рейтингах Глобального індексу креативності та Списку 301. Висвітлюється загальний стан рівня грамотності та правової культури у сфері інтелектуальної власності. Аналізується вплив війни на публічні вияви творчих здібностей та інструменти комерціалізації прав інтелектуальної власності задля перемоги над агресором. Обґрунтовується доцільність розробки та впровадження у післявоєнний період в Україні національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя. Пропонуються три основні напрямки цієї програми. За визначення першого напрямку — навчання школярів — аналізується практичний досвід впровадження авторських програм навчання в окремих закладах освіти. Пропонується застосування комплексних інструментів для створення базової програми інтегрованих занять, курсів з інтелектуальної власності для школярів з урахуванням їхніх віку, інтересів та потреб у знаннях цієї

¹ докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, kulinich.olha@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1337-8494>.

сфери. За визначення другого напрямку — професійної підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності — звертається увага на впровадження серед специфічних категорій окремої спеціальності «Інтелектуальна власність» та згодом її необґрунтоване виключення із загального переліку. Аналізуються негативні наслідки для змісту освітніх програм з напрямку «інтелектуальна власність» та негативні наслідки, пов'язані зі скасуванням специфічних категорій та включенням її до спеціальностей «Право», «Менеджмент». Звертається увага й на скасування рішення про обов'язковість викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» для студентів усіх спеціальностей. Третім напрямком програми визначається впровадження неформальної освіти, яка дозволить опанувати основи грамотності у сфері інтелектуальної власності в будь-якому віці, з будь-якою базовою освітою, з будь-якого напрямку, що зацікавить пересічного споживача. Підкреслюється важливість розробки як базових програм, так і окремих тренінгів, з урахуванням специфіки інтересів, різниці в базовій освіті потенційних слухачів, їхніх віку, базових потреб в опануванні інформації про інтелектуальну власність.

Ключові слова: грамотність, культура, освіта, навчання, інтелектуальна власність.

Інтелектуальна власність протягом багатьох століть залишається рушійною силою розвитку економіки. Незважаючи на досить потужний механізм охорони інтелектуальної власності, ефективну систему міжнародних та регіональних організацій, національних органів влади та підприємств, які забезпечують функціонування сфери інтелектуальної власності, одним з актуальних питань у сфері інтелектуальної власності залишається питання створення умов та стимулів для забезпечення належного рівня правової грамотності громадян України та оволодіння ними відповідними знаннями в зазначеній сфері.

Можна впевнено стверджувати про зв'язок рівня грамотності пересічних громадян у сфері інтелектуальної власності з рівнем розвитку економіки держави. Низький рівень обізнаності з питань інтелектуальної власності, відсутність культури свідомого споживання продуктів інтелектуальної власності, невміння забезпечити правову охорону та комерціалізувати створені інтелектуальні продукти — все це є перешкодами для інноваційного розвитку економіки, а отже, як наслідок — ставить під загрозу конкурентоспроможність держави на світовій арені. Недооціненість творчої праці, відсутність базових знань про цінність та вартість нематеріальних активів, інтелектуальної власності супроводжує занепад напрямку комерціалізації інтелектуальної власності. Саме тому питання грамотності у сфері інтелектуальної власності набувають особливого значення в контексті прагнення держави зайняти гідне місце на міжнародній арені.

У наукових роботах дослідників-фахівців у сфері інтелектуальної власності неодноразово приверталася увага до формування стратегії роз-

витку освіти та забезпечення умов процесу навчання інтелектуальній власності впродовж життя. Серед багатьох наукових праць слід відмітити праці таких вчених, як: Ю. Л. Бошицький, І. Ф. Коваль, В. Е. Лунячек, О. П. Орлюк, О. І. Харитонова, П. М. Цибульов та інші. Реалізація в Україні міжнародних зобов'язань у сфері інтелектуальної власності [1], особливо в частині створення умов для розвитку культури й поваги до прав творців, системи знань про інтелектуальну власність, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців, діяльність яких пов'язана з інтелектуальною власністю, зумовлює актуальність тематики дослідження та розробки відповідних пропозицій з формування національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя, що сприятиме підвищенню рівня грамотності з питань інтелектуальної власності.

Метою статті є дослідження факторів, що можуть вплинути на рівень грамотності та обізнаності пересічних громадян з питань інтелектуальної власності та стимулювати до створення комплексної національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя.

В Україні (особливо в умовах війни), як і в усьому світі, інтелектуальна власність є основою для розробки та впровадження соціально-важливих технологій, втілення креативних рішень у сфері оборонної промисловості, задоволення повсякденних потреб військових на території ведення бойових дій. Таланти, творчі здібності та вияви креативності у сфері науки, літератури та мистецтва є основою для створення «креативного фронту», творчі представники якого використовують власні інтелектуальні зусилля задля привернення та підтримки уваги до війни в Україні, збору коштів на ЗСУ, потреби військових та інші першочергові потреби осіб, які постраждали від повномасштабного вторгнення країни-агресора в Україну. І навіть в умовах війни всі інноваційні рішення повинні базуватися на дотриманні прав інтелектуальної власності для запобігання можливим конфліктам щодо правомірності використання творинь.

У ракурсі дотримання прав інтелектуальної власності звичайні ринкові відносини, що базуються на процесі зіставлення попиту і пропозиції, набувають особливої унікальності, адже особа, яка розуміє і знає, як продати товар чи послуги (в яких втілюються творіння — створені іншими людьми інтелектуальні продукти), повинна й усвідомлювати, що за використання чужих інтелектуальних продуктів у власних товарах та послугах необхідно також платити.

Таке звичайне усвідомлення будь-якими особами необхідності отримання дозволів, правил оплатного використання інтелектуального продукту з комерційною метою є складовою правової культури та свідчить про високий рівень грамотності, обізнаності в питаннях інтелектуальної власності.

Для економіки України, як і для економік провідних країн, важливо створити належні умови для впровадження сучасних інноваційних рішень, для стимулювання та заохочення творців винагородою від комерційного використання результатів їхньої інтелектуальної власності. Якщо доторкнутися до історії України в ракурсі креативних рішень, проаналізувати відповідні реєстри об'єктів інтелектуальної власності, культурну спадщину

України, можна впевнитися, що наша країна багата талановитими креаторами.

На жаль, в Україні тривалий період часу рівень грамотності серед пересічних фізичних осіб у питаннях інтелектуальної власності не є високим, а лише відносно задовільним, що частково зумовлюється відсутністю масштабних всеукраїнських просвітницьких кампаній у сфері інтелектуальної власності, недостатньою увагою на державному рівні до поширення інформації щодо охорони прав творців, їхньої комерціалізації та захисту серед пересічних громадян.

Тому не випадково майже всі верстви населення, незалежно від віку (за винятком осіб, які цілеспрямовано отримують освіту у сфері інтелектуальної власності або надають послуги та здійснюють професійну діяльність у сфері інтелектуальної власності), не володіють знаннями, необхідними для розуміння особливостей охорони їхніх творчих продуктів. Слід звернути увагу, що задля ефективного функціонування ринку інтелектуального продукту, необхідно приділяти увагу підвищенню рівня грамотності з питань інтелектуальної власності пересічних громадян та розвитку освіти у сфері інтелектуальної власності в Україні.

В епоху рушійних змін та перетворень саме сфера інтелектуальної власності потребує оновлення, метою якого є розробка та впровадження національної програми навчання інтелектуальній власності впродовж життя як складової ефективної системи охорони інтелектуальної власності. І саме війна, що відбувається в Україні, наразі створила умови для переосмислення значення інтелектуальної власності пересічними громадянами. Саме під час війни суспільству було продемонстровано практичні уроки з комерціалізації інтелектуальної власності. Як приклад, можна навести відомі випадки, коли діти завдяки співу пісень, гри в шахи, продажу картин, створенню NFT-колекцій та іншим виявам креативних здібностей заробили гроші та задонатили їх на потреби Збройних сил України, що стало відомо завдяки поширенню цієї інформації великими благодійними фондами [2; 3], повідомленням органів влади у соціальних мережах [4; 5; 6], репортажах у засобах масової інформації.

Отже, саме під час війни увага пересічних громадян повернута частково й до питань ефективних шляхів комерціалізації власних творінь, до правил використання творінь третіми особами з комерційною метою, до можливих способів протидії неправомірному використанню. З урахуванням вказаних обставин, у нашому суспільстві фактично створюються умови для проведення активної пропаганди культури та знань у сфері інтелектуальної власності з метою підвищення грамотності та інформування про можливість рушійної сили інтелектуальної власності, в тому числі у боротьбі з країною-агресором.

Зазначене свідчить про актуальність розробки національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя, яка може бути реалізована вже в мирній Україні з метою якнайскорішої та якісної відбудови, що неможливо без популяризації знань та надання якісних освітніх послуг у сфері інтелектуальної власності.

Потреба в розробці національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя як усвідомленого підходу до популяризації освіти у сфері інтелектуальної власності обумовлено декількома факторами, зокрема:

— важливістю сприяння розвитку креативності з дитинства, що важливо для зародження та формування поваги до прав творців, культури поведінки у сфері інтелектуальної власності, набуття учасниками освітнього процесу знань про можливість комерціалізації результатів власної творчої діяльності, особливо в умовах відбудови країни, задля її найкращого майбутнього;

— актуальністю набуття базових цифрових знань та навичок, що вкрай важливо в умовах диджиталізації, появи нових цифрових професій та важливості бути конкурентоздатним фахівцем на сучасному ринку праці;

— необхідністю розбудови конкурентоздатної держави з високим рівнем креативності, правової культури та свідомості громадян, що сприятиме отриманню найкращих позицій у Глобальному індексі креативності [7] та уникненню включення в рейтинг країн переліку 301 [8], а отже, й зайняттю Україною гідного місця на міжнародній арені.

У процесі розробки та впровадження національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя важливо орієнтуватися на декілька напрямків.

Першим напрямком є ознайомлення зі сферою інтелектуальної власності дітей шкільного віку.

За роки незалежності України фахівці в освітньому середовищі як серед науковців [9; 10], так і серед посадових осіб Міністерства освіти та науки України [11] неодноразово визнавали необхідність вивчення інтелектуальної власності як обов'язкової дисципліни в загальноосвітній школі. Навчальні програми у сфері інтелектуальної власності на цьому рівні повинні стати базовим щаблем на шляху опанування базовими правилами грамотності з питань інтелектуальної власності.

Незважаючи на визнання такої необхідності, в Україні не затверджено спеціальної програми навчання школярів, а відповідні знання вони отримують фрагментарно з різних джерел завдяки громадським ініціативам, зокрема просвітницьким заходам представників закладів вищої освіти та громадських об'єднань. У наукових дослідженнях фахівцями висвітлювалися експериментальні проекти навчання школярів інтелектуальної власності, які, на жаль, не отримали належного розвитку. Як зазначає Ю. Шманько, експериментальну програму з навчання інтелектуальної власності було реалізовано ЗОШ № 5 I-III ступенів м. Ужгорода в курсі «Основи інтелектуальної власності» для загальноосвітньої школи (відповідно до підручника П. М. Цибульова) як частину варіативної складової навчального плану загальноосвітньої школи. Запровадження загальноосвітньої навчальної дисципліни або спецкурсу «Основи інтелектуальної власності» як інновації у змісті навчання в загальноосвітній школі займе, очевидно, певний час [12]. Відповідний досвід проведення експериментальних уроків також є в інших містах, зокрема: у спеціалізованій середній школі № 41

ім. З. К. Слюсаренка м. Києва з питань викладання курсу «Основи інтелектуальної власності» [11], у «Школі Супергероїв» на території освітнього простору в НДСЛ «Охматдит» та в інших дитячих лікарнях [13; 14; 15].

Безперечно, такий досвід [16] необхідно масштабувати в межах всієї України, що потребує розробки відповідного навчального курсу, підготовки вчителів та забезпечення їх усіма необхідними навчально-методичними матеріалами. Крім цього, потребує уваги розробка базового курсу для молоді, яка активно займається творчою діяльністю в Малій академії наук України, всеукраїнських центрах юнацької творчості. З урахуванням великої кількості талановитих та креативних дітей в Україні, які отримують відзнаки в юному віці, фрагментарний підхід у навчанні інтелектуальної власності є неприйнятним, адже нерозуміння цінності чи неналежна оцінка значення винахідництва в нашій країні стимулюватиме відтік «інтелектуального капіталу» в інші країни, де створені відповідні організаційно-технічні умови, діють програми наукового менторства, експертного наставництва.

З урахуванням викладеного, слід приділити увагу розробці курсу навчання для школярів, який можна було б запровадити дистанційно, з впровадженням програми підтримки та менторства талановитих дітей-креаторів. Навчання основ інтелектуальної власності доцільно розпочати з авторського права (у 5–7 років) та надалі впродовж шкільного навчання ознайомити школярів з іншими інститутами інтелектуальної власності в більш зрілому віці, зокрема: із засобами індивідуалізації — з 10–14 років, а патентного права з 14–15 років, про окремі нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності — з 13–14 років. Але, звичайно, важливо орієнтуватися не на вік, а на здатність учня сприймати інформацію, а тому важливо впровадити курс з інтелектуальної власності в освітню програму закладів середньої освіти завдяки, наприклад, інтегрованим урокам для школярів паралельно з дослідженням відповідних категорій об'єктів під час вивчення таких предметів, як: образотворче мистецтво, фізика, біологія, хімія, що вже висвітлювалося автором у інших наукових публікаціях [17] й потребує додаткового методологічного опрацювання у співпраці Національного органу інтелектуальної власності з Міністерством освіти України. Впровадження запропонованих пропозицій надасть можливість створити умови для опанування школярами базового курсу грамотності у сфері інтелектуальної власності та набуття необхідних у житті компетенцій та навичок.

Другий напрямок національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя — професійна підготовка фахівців у сфері інтелектуальної власності, в тому числі й кандидатів у патентні повірені.

У 1997 році в Україні відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 було відкрито підготовку фахівців за спеціальністю 7.000002 «Інтелектуальна власність» (специфічні категорії). У 1998 році розпочалася безпосередньо підготовка таких спеціалістів. За даними результатів парламентських слухань [18], в Україні у 2007 році 16 вищих навчальних закладів здійснювали підготовку професіоналів за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, магістра на основі базової або повної вищої освіти будь-якого напряму підготовки чи спеціальності за

спеціальністю 7(8).000002 [19] (з 2010 року 7(8).18010011 [20]) «Інтелектуальна власність», яка з 2015 року не знайшла відображення в оновленому переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [21]. Також була скасована вимога про обов'язковість вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» [22].

Наразі всі освітні програми з підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності розробляються переважно в рамках підготовки магістрів за спеціальностями 081 Право або 073 Менеджмент, що негативно відобразилося на змісті освітньої програми, яка завжди поєднувала дисципліни з комбінацією правових (правові засади охорони інтелектуальної власності, відповідність об'єктів умовам правової охорони інтелектуальної власності, застосуванню ефективних механізмів захисту інтелектуальної власності), економічних (оцінка нематеріальних активів, аудит інтелектуальної власності, маркетинг інтелектуальної власності тощо) та технічних питань (визначення критеріїв відповідності об'єктів патентного права на новизну, промислову придатність тощо).

Також університети тривалий час забезпечували проведення відповідних програм підвищення кваліфікації у сфері інтелектуальної власності для фахівців, які у своїй діяльності постійно стикаються з питаннями інтелектуальної власності для представників органів влади, судових та правоохоронних органів. Зазвичай більшість фахівців, посадових осіб, функціональні обов'язки яких стосуються вирішення питань, пов'язаних з охороною, комерціалізацією, захистом інтелектуальної власності або вирішенням спорів, які виникають у цій сфері правовідносин, отримують другу вищу освіту у сфері інтелектуальної власності та додатково також можуть підвищувати рівень кваліфікації завдяки програмам підвищення кваліфікації.

Третій напрямок національної програми навчання інтелектуальній власності впродовж життя — неформальна освіта, яка дозволить опанувати основи грамотності у сфері інтелектуальної власності у будь-якому віці, з будь-якою базовою освітою, з будь-якого напрямку, що зацікавить пересічного споживача.

Короткострокові програми підготовки, просвітницькі кампанії та матеріали науково-популярного характеру можуть стати затребуваними для пересічних громадян та представників окремих видів креативних професій.

Основною метою такого навчання є підвищення рівня обізнаності у сфері інтелектуальної власності, виховання всіх поколінь громадян у дусі поваги до прав інтелектуальної власності та творців завдяки приверненню уваги пересічного громадянина до важливості охорони інтелектуальної власності, ефективності її комерціалізації, наслідкам вироблення та споживання товарів та послуг, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності.

Задля досягнення мети (популяризації інтелектуальної власності) ринок сучасних освітніх послуг повинен орієнтуватися на виклики та світові тенденції розвитку інтелектуальної власності та пропонувати різноманітні освітні програми з урахуванням вікової категорії, базових знань та

потреб потенційних споживачів освітніх послуг (винахідники, представники креативних індустрій, пересічні громадяни-споживачі тощо). Завпровадження різноманітних курсів з підвищення кваліфікації та навчання охочих за спеціальними програмами з урахуванням їхніх базових знань, напрямку роботи та відповідних потреб є актуальною потребою сьогодення.

Для України у 2019 році відкрилась унікальна можливість створення належних умов підготовки фахівців у сфері інтелектуальної власності та підвищення їх кваліфікації відповідно до міжнародних стандартів. Підписання меморандуму між Міністерством економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності [23] стало початком заснування в Україні навчального центру з інтелектуальної власності у складі Національного органу інтелектуальної власності.

Національний навчальний центр з інтелектуальної власності може стати драйвером формування та реалізації національної програми навчання інтелектуальної власності впродовж життя в Україні. Наразі триває підготовка тренерів для Національного навчального центру інтелектуальної власності на базі Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» за сприяння Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Для участі у відповідній навчальній програмі було відібрано понад 40 кандидатів — драйверів у сфері інтелектуальної власності, які представляють наукову спільноту та практиків сфери. Сучасні міжнародні тенденції та тренди освіти у сфері інтелектуальної власності будуть впроваджені в Україні завдяки цій унікальній програмі. Програма навчання розроблена фахівцями Всесвітньої організації інтелектуальної власності з урахуванням потреб України та складається з тематичних модулів, навчання за якими триватиме 2 роки. Повноцінний запуск Національного навчального центру з інтелектуальної власності планується після завершення навчання тренерів.

Отже, не потребує сумнівів теза про те, що без якісної освіти у сфері інтелектуальної власності неможливо забезпечити належний розвиток економіки та науково-технічного прогресу країни. Системність навчальних та просвітницьких заходів, які спрямовані на підвищення правової грамотності, культури поведінки у сфері інтелектуальної власності та виховання поваги до прав творців, важлива вже сьогодні для виховання молодого покоління українців відповідно до цінностей інтелектуальної власності. Звичайно, необхідно враховувати досвід іноземних країн у цьому напрямку, що може стати предметом подальших досліджень у цій сфері.

«Національна програма навчання інтелектуальної власності впродовж життя» може стати першим всеукраїнським проектом, реалізація якого можлива за участі Національного навчального центру з інтелектуальної власності, який інтегрує у свій процес навчання найкращі міжнародні практики та підходи підготовки спеціалістів, забезпечує професійну підготовку фахівців у сфері інтелектуальної власності, підвищує рівень правової обізнаності та культури у сфері інтелектуальної власності в Україні. У цьому контексті Україна має унікальну можливість (за підтримки

фахівців з Академії ВОІВ) створити в країні дійсно потужний центр з популяризації інтелектуальної власності та її викладання для школярів, фахівців, у тому числі галузей креативних індустрій, технологій, а також представників державного сектору.

Список використаних джерел

1. Кулініч О. О. Культура та освіта у сфері інтелектуальної власності в контексті забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. *Університетські наукові записки*. 2021. № 6 (84). С. 28–37.
2. Благодійний Фонд Сергія Притули / Serhiy Prytula Charity Foundation. (12.07.2022). *Facebook*. URL: <https://bit.ly/3E4v4sz>.
3. Найбільший дитячий офлайн донат від Сергія з Чернігова. Благодійний Фонд Сергія Притули / Serhiy Prytula Charity Foundation (05.08.2022). *Facebook*. URL: <https://bit.ly/3WsnH0y>;
4. Незламні діти незламної країни. Освітній центр Верховної Ради України. *Facebook*. URL: <https://bit.ly/3hgydNa>.
5. Незламні діти незламної країни. Освітній центр Верховної Ради України. *Facebook*. URL: <https://bit.ly/3zNqf4o>.
6. Незламні діти незламної країни. Освітній центр Верховної Ради України. *Facebook*. URL: <https://bit.ly/3UphyFe>.
7. Global Creativity Index. *Wikipedia*. URL: <https://bit.ly/3IPDPwN>.
8. Special 301 Report on Intellectual Property Rights. *United States Trade Representative*. URL: <https://bit.ly/3wVjrzs>.
9. Бошицький Ю. Л. Оптимізація національної освіти у сфері інтелектуальної власності: сучасні вимоги та основні тенденції. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 227–233.
10. Лунячек В. Е., Рубан Н. П., Тіманюк В. М., Фесенко Н. С., Черненко Ю. Ю. Освіта в сфері інтелектуальної власності як умова сталого розвитку держави. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2017. № 11 (19). С. 4–9.
11. Про започаткування роботи щодо запровадження у навчальних закладах курсу з основ інтелектуальної власності та підготовку за державним замовленням фахівців з інтелектуальної власності. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 20.06.2002 р. № 6/3-16. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3T6hTvz>.
12. Шманько І. Основи інтелектуальної власності — необхідна складова змісту вітчизняної загальної освіти. *Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL: <https://bit.ly/3hfE5X0>.
13. Портал креативних ідей: діти та інтелектуальна власність в Охматдит. *Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»*. URL: <https://bit.ly/3WNvefB>.
14. Портал креативних ідей: космос та творчість у Охматдиті. *Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»*. URL: <https://bit.ly/3DGxmgn>.
15. Завершено всеукраїнську просвітницьку кампанію до міжнародного дня інтелектуальної власності 2021. *Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»*. URL: <https://bit.ly/3E2HH7w>.

16. Проведено серію заходів на тему дитячої творчості та ІВ за участю Укрпатенту. *Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності»*. URL: <https://bit.ly/3T8djlL>.
17. Кулініч О. О. Підвищення рівня грамотності у сфері інтелектуальної власності: причини, потреби та перспективи впровадження. *Актуальні проблеми юридичної науки* : зб. тез Міжн. наук.-практ. конф. «Двадцять перші осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 06 жовтня 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 143–145.
18. Про Рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування». Постанова Верховної Ради України від 27.06.2007 р. № 1243–V. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3E4XtyI>.
19. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.1997 р. № 507. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3GtCW6Q>.
20. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 787. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3E4xcAz>.
21. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3NIroyD>.
22. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні. Указ Президента України від 27.04.2001 р. № 285/2001. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3WBANxd>.
23. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності щодо створення Національного навчального центру інтелектуальної власності в Україні від 03.10.2019 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3t1Wn0L>.

Надійшла до редакції 11.10.2022
Рекомендовано до друку 20.12.2022

Olha KULINICH

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Intellectual Property Literacy: A National Intellectual Property Lifelong Learning Program

The article deals with studying issues of the formation and implementation of the national program of lifelong learning of intellectual property to increase the level of literacy and the culture of respect for the rights of creators among ordinary citizens. It has been established that the level of literacy of ordinary citizens in the field of intellectual property is interconnected with the development of the state's economy and

its place in the rankings (Global Creativity Index, List 301). The general state of the level of literacy and legal culture in the field of intellectual property is highlighted. The impact of war on public manifestations of creative abilities and tools of commercializing intellectual property rights to defeat the aggressor is analysed. The expediency of developing and implementing national lifelong learning program for intellectual property in Ukraine in the post-war period is substantiated. Three main areas of this program are offered. When determining the first direction — education of schoolchildren — the practical experience of implementing the author's training programs in individual educational institutions is analysed. It is proposed to use complex tools to create a basic program of integrated classes and courses on intellectual property for schoolchildren, considering their age, interests, and needs for knowledge in this area. When defining the second direction — professional training of specialists in the field of intellectual property, attention is drawn to introducing a separate specialty, Intellectual Property, among specific categories and, subsequently, its unjustified exclusion from the general list. The negative consequences for the content of educational programs in the field of «intellectual property» and the negative consequences associated with the cancellation of specific categories and their inclusion in the «law» and «management» specialties are analysed. Attention is also drawn to the cancellation of the decision on the mandatory teaching of the discipline «intellectual property» for students of diverse specialties. The third direction of the program is determined by the implementation of informal education, which will allow mastering the basics of literacy in the field of intellectual property at any age, with any primary education, from any direction which will interest the average consumer. The importance of developing basic programs and separate training is emphasized, considering the specifics of interests, the difference in the primary education of potential listeners, their age, and the basic needs for mastering information about intellectual property.

Keywords: *literacy, culture, education, training, intellectual property.*